

Valtuustoaloite Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen aluevaltuusto

Lapsuus lapselle –ohjelma osaksi Siun soten TKI-toimintaa

Lasten ja nuorten mielenterveyden haasteet ovat kasvaneet nopeasti. Palvelujärjestelmä kuormittuu, lasten tilanteet kriisiytyvät, työntekijät väsyvät ja korjaavien palveluiden kustannukset kasvavat. Pohjois-Karjalassa tilanne näkyy erityisen vakavana, esim. THL:n vuoden 2024 tilastojen mukaan kiireellisesti sijoitettujen lasten osuus on Suomen suurin suhteessa väestöön. Tulevaisuudessa myöskään perheneuvolapalveluiden asema ei ole enää lakisääteisesti turvattu. Ammattilaisten ja palvelujen lisääminen tai muokkaaminen eivät ratkaise ongelmaa, vaan vanhemmat ja muut lasten arjessa toimivat aikuiset tarvitsevat lisää kasvatuksellista vuorovaikutusosaamista sekä lasten ja perheiden oman osallisuuden puolustamista.

Esitämme, että Siun sotessa otetaan käyttöön Lapsuus lapselle –ohjelma. Kyseessä on lisääntyneen mielenterveystyön tarpeeseen vastaava valmis ja käytännössä toteuttamiskelpoinen koulutus- ja toimintaohjelma, joka tarjoaa varhaista juurisyihin ulottuvaa apua ja tukea. Ohjelma puolustaa lapsen etua ja aikuisen vastuuta. Sen lähtökohta on THL:n mielenterveysstrategian mukainen: lapsen mielenterveys rakentuu arjen vuorovaikutuksessa.

Ohjelman sisältää:

KEV (Kehitystä edistävä vuorovaikutus) -koulutuksen, jonka tavoitteena on vahvistaa aikuisten kasvatuksellisia vuorovaikutustaitoja, mielen hyvinvoinnin ja hyvinvointityön kiinnostavuutta. Koulutus toteutetaan 4 t x 4 lähiopetuksena ja itsenäisenä työskentelynä.

TD (Terapeuttinen dialogi) syventää ja laajentaa KEV:n osaamista siten, että sekä omat mielen taidot, että niiden opastaminen muille vahvistuvat. Tavoitteena on ymmärtää mielenterveysongelmien juurisyitä ja työskennellä terapeuttisesti ongelmien ratkaisemiseksi. TD sisältää 10 päivää lähiopetusta, välitehtäviä, kehitystehtävän ja seminaaripäivän. TD-osaajat levittävät käytänteitä omissa työyhteisöissään ja opastavat sekä lasten, että vanhempien vuorovaikutustaitoja yksilöllisesti ja ryhmämuotoisesti.

Laaja ja yksityiskohtainen koulutusmateriaali perustuu aivot-mieli elinsysteemin biologiaan, viitekehyksenään lastenneurologia, -psykiatria ja psykoterapia.

Kasvatuksellisten vuorovaikutustaitojen omaksuminen ei ole tavanomaista tiedollista oppimista, eikä pelkästään näyttöön perustuvien menetelmäkoulutuksien avulla omaksuttavissa. Koulutusmateriaali ja -menetelmät on kehitetty yli 10 vuoden aikana ja testattu suunnitelmallisesti ja systemaattisesti siten, että kokonaisuudesta muodostuu teemoittain etenevä oppimis- ja kehitymisprosessi. Onnistuessaan se edistää heti käytännön osaamista myös lasten haastavan käytöksen osalta silloinkin, kun ongelmien taustat ovat monimuotoisia. Vastaavaa mielen hyvinvointityön perusosaamista vahvistavaa sekä yli sektorirajojen sosiaali- ja terveydenhuoltoa yhdistävää ajattelu- ja toimintamallia ei ole muualta saatavissa lasten ja perheiden auttamiseksi.

Ohjelman mukaisen koulutuksen kehittäminen on aloitettu Keski-Suomen hyvinvointialueella ja sen kokeilu on käynnissä Outokummussa ja Polvijärvellä tänä vuonna. Mukana on yksittäisiä perhekeskusverkoston ja Karelia Amk:n toimijoita. Kaikki kokemukset ja palautteet ovat olleet rohkaisevia ja vahvistavat käsitystä ohjelman laaja-alaisesta tarpeellisuudesta.

Mikäli lasten mielenterveyden kriisiin halutaan vaikuttaa kestävästi, vaikuttavasti ja rakenteellisesti, on tukea vietävä sinne, missä lasten arki tapahtuu. Lapsuus lapselle - ohjelma tarjoaa tähän konkreettisen, valmiin, kustannustehokkaan ja nopeasti käyttöönotettavan toimintamallin. Kustannuksia muodostuu vain kouluttajien työpanoksesta, koulutusmateriaalista ja työnohjauksesta.

Mitä hyötyä ohjelmasta on?

Ohjelman avulla rakennetaan yhteistä ja vaikuttavaa arjen osaamista, johon perheet ja koko perhekeskusverkosto osallistuvat. Näin osaaminen ei jää vain yksittäisten asiantuntijoiden vastuulle. Ohjelma soveltuu kaikille lasten ja perheiden parissa toimiville koulutus- tai ammattitaustasta riippumatta ja sen tavoitteena on:

- vahvistaa lasten mielenterveyden kehitystä ja parantaa oppimisen edellytyksiä
- tukea työntekijöiden työhyvinvointia, monialaista verkostoitumista ja yhteisöllisyyttä
- vähentää raskaiden ja kalliiden korjaavien palveluiden tarvetta
- tuoda kustannustehokas toimintamalli ennalta ehkäisevään ja varhaiseen tuen työhön sekä vaikeiden ja monimutkaisten ongelmien ratkaisemiseksi

Aloitteen toteutusehdotus

Me allekirjoittaneet valtuutetut esitämme ohjelman liittämistä systemaattiseksi osaksi hyvinvointialueen TKI-toimintaa yhteistyössä Karelia Ammattikorkeakoulun ja Itä-Suomen yliopiston kanssa. Vaikutuksen arviointi toteutettaisiin lasten hyvinvoinnin, työntekijöiden kuormituksen sekä palveluiden tarpeen näkökulmasta.

Allekirjoitukset ja nimenselvennykset

8.10. Joensuussa

Atte Varis
Erik Reinikka
Jertta Harinen
Eeva-Liisa Auvinen
Marjukka Varonen
Auvo Gustafsson
Matti Kuittinen
Tarja Hyykky
Mirja Karhinen
Tuomo Mustonen
Kari Pennanen
Tuula Pakarinen
Anna-Helena Kosela
Sinikka Musikka
Tuula Parikka
Sari Huovinen
Anna Karjula
Hilkka Tirkkonen
Eero Reijonen
Asko Miettinen
Erika Eronen
Petteri Tahvanainen
Irmeli Stenberg-Louko